

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

9. An intellectio possit produci extra omne subiectum, & in alio subiecto,
quam in intellectu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Probaturs prima pars, quia non potest assignari vlla alia causa sufficiens, à qua connaturaliter posset produci absque concursu intellectus: & quia quotiescumque producit, debet intellectus esse praesens & applicatus sufficienter ad ipsius productionem: ergo petit connaturaliter ab ipso produci, nam quando aliquis effectus producibilis ab aliqua causa nunquam producit nisi in circumstantiis, in quibus illa causa est sufficienter applicata ad eius productionem, debet dici quod exigit connaturaliter ab illa causa produci: si enim non exigeret, posset aliquando naturaliter produci in circumstantiis, in quibus illa causa non esset applicata sufficienter.

Solum contra hanc conclusionem potest obiici, quod *Doctor in 2.* asserat intellectum unum posse producere intellectionem in intellectu alterius merè passivè se habentis: ergo naturaliter potest produci intellectio non concurrente intellectu intelligente.

Sed quidquid sit de illa doctrina, quæ mihi semper visa est difficilis, & mente *Doctoris*, quam in tractatu de Angelis in alio sensu explicavi.

Respondeo iam sufficere ad hanc partem conclusionis, quod nunquam producatur intellectio, nisi concurrente aliquo intellectu efficienter: hoc autem admittitur etiam in prædicta doctrina.

Actio
causæ
eius non
potest
produci,
aut egredi
à solo
Deo.

78. *Probaturs secunda pars* contra illos alios, qui non tenent nostram sententiam de natura intellectionis per illa principia, quibus improbauimus ipsorum sententiam, & probauimus nostram; neque enim alio modo impugnari possunt, cum certum sit, si eorum sententia esset vera, intellectionem non posse produci à solo Deo, actio enim causæ secundæ non potest à solo Deo produci, aut emanare, nec aliquid, quod seipso egreditur instar actionis à causa secundæ, quia sequeretur manifesta contradictio, nempe quod esset, & non esset actio causæ secundæ, & quod emanaret, & non emanaret seipso à causa secundæ: sequeretur enim quod esset actio, & quod emanaret seipso ex hypothesi: ex alio vero capite, quod esset absque causa secundæ, sequeretur, quod non emanaret seipso, quia quod sic emanat, nequit esse quin sic emanet.

Probaturs eadem pars contra alios qui tenent nostram sententiam de natura intellectionis; quia Deus potest supplere quamcumque causalitatem effectiuam causæ secundæ se solo, efficiendo quidquid effici potest à causa secundæ, quia hoc arguit perfectionem in ipso, nec aliā ob causam potest se solo producere calorem, & similia, quæ aduersarij fatentur ab ipso solo produci posse.

Confirmatur intellectus non habet vllam causalitatem respectu illius qualitatis, quæ est intellectio, nisi effectiuam, & materialem extrinsecam, talem scilicet, qualem habet subiectum respectu accidentis in se subiectati; & ex eius potentia educti; sed Deus potest huiusmodi causalitates supplere, ut patet in exemplo de calore, quem potest producere absque subiecto.

Deinde quamuis non posset supplere causalitatem illā materialem, non inde sequitur quia possit supplere causalitatem effectiuam intellectus: neque enim illæ duæ causalitates habent necessariam connexionem in eodem subiecto, ut patet ex eo, quod multa habent materialem absque efficienti, ut constat in materia prima, respectu formarum substantialium, & in aqua respectu caloris, & in oculo respectu speciei visibilis impressæ.

Probaturs secundo: quia Deus potest facere quidquid non implicat contradictionem; sed quod ille solus producat effectivè qualitatem intellectionis in intellectu merè passivè se habente, non implicat contradictionem: ergo.

Probaturs minor, quia si implicaret, maximè ex eo, quod esset, & non esset actus vitalis, aut immanens, quod esset quidem ex hypothesi, quod non esset ex eo, quod actus talis provenire debeat à potentia, cuius est actus; sed ex hoc non implicat, tum quia si non possit esse actus vitalis, aut immanens nisi necessario deberet provenire à principio intrinseco, in quo subiectaretur, non deberet esse actus vitalis, aut immanens, nec est aliqua ratio unde colligatur esse talis, & ex fundamentis conclusio-

nis colligeretur sufficientissimè oppositum; tum quia quamvis requireretur, quod sic produceretur, id non deberet requiri de potentia absoluta, sed sufficeret quod connaturaliter exigeret sic produci, quamvis supernaturaliter posset alio modo produci, tum denique, quia posset habere rationem actus vitalis per hoc quod per eum perciperet intellectus obiectum; ad hoc autem est impertinens quod ita producatur, ut supra dictum est.

80. *Obijcies*: per hoc per intellectus intelligat, potest colligi quod sit viuens in actu primo, & quod distinguatur à non viuentibus: sed hoc esset falsum nisi produceret intellectionem: ergo necessario in omni casu debet producere intellectionem.

Probaturs minor, quia viuens in actu primo, per hoc distinguitur à non viuentibus, quod possit producere in se aliquam perfectionem ultra illam, quam connaturaliter petit pro instanti suæ productionis; ergo si per hoc, quod habeat intellectionem, in quocumque casu colligatur vivere, debet producere intellectionem in omni casu.

Respondeatur distinguendo maiorem: colligi potest quod sit viuens in actu primo secundum conceptum communem ipsi & viuentibus omnibus creatis, nego maiorem; secundum conceptum communem, ipsi & omnibus viuentibus cognoscitiuis, concedo maiorem; & similiter distinguo minorem: sed falsum posse colligi inde quod vivat secundum conceptum communem omnibus viuentibus creatis, concedo minorem: secundum conceptum communem solis viuentibus cognoscitiuis, nego minorem, & consequentiam.

Ad probationem minoris distinguo antecedens: viuens in actu primo secundum conceptum communem omnibus viuentibus creatis, transeat antecedens: secundum conceptum vitæ solis & omnibus viuentibus cognoscitiuis communem, nego antecedens, & similiter distinguo consequens.

Dices: homo habet vivere ut intelligens est, utroque conceptu: ergo debet producere intellectionem.

Respondeo distinguendo antecedens: ut intelligens est intellectione à se producta, transeat antecedens: intellectione à se non producta, nego antecedens. Itaque per hoc quod homo intelligat præcisè, habet vivere vita communi Deo & omnibus viuentibus cognoscitiuis; per hoc autem, quod habet producere in se illam intellectionem quæ non debetur ipsi pro instanti generationis, & est tamen perfectio ipsius, habet vivere vita communi ipsi & omnibus viuentibus creatis. Quando autem ex his duabus rationibus una ab altera separatur, tum vivit secundum conceptum separatam.

QVÆSTIO IX.

An intellectio possit produci extra omne subiectum, & in alio subiecto quam in intellectu.

CONCLUSIO I.

81. *Potest produci extra omne subiectum.* Hæc est conclusio formis principiis *Scotisticis* duarum præcedentium conclusionum, & *Probaturs*, quia non habet vllam dependentiam ab vilo subiecto, nisi in genere causæ efficientis & materialis extrinsecæ: sed illæ dependentiæ possunt suppleri à Deo, ut patet in accidentibus Eucharisticis, quæ non obstante quod dependant à suo subiecto efficienter & materialiter in genere causæ materialis extrinsecæ, conseruantur à solo Deo.

Probaturs secundo, quia non potest assignari aliqua implicantia.

CONCLUSIO II.

Potest intellectio poni in alio subiecto quam intellectu de potentia absoluta, ut in voluntate, quamvis hac distingueretur realiter ab intellectu, & etiam in lapide, si non repagnet hoc ipsi ratione spiritualitatis. Quam limitationem addo ut abstrahatur à difficultate alia, an forma spiritualis possit inherere subiecto materiali: quæ difficultas est distincta à præsentis difficultate, quia hic agimus de repugnantia speciali, quam haberet intellectio quatenus est actus immanens.

Potest
poni in
alio sub-
iecto quā
intellectu.

immanens & vitalis: & sensus conclusionis est, quod ex hoc capite non repugnat ipsi, quicquid sit, an repugnet ipsi ex aliis capitibus, sed neque ex spiritualitate etiam id repugnare ipsi docui in *Physica*.

Probaturs conclusio, quia non repugnat ipsi poni extra omne subiectum, ut conclusione precedenti ostensum est: ergo neque repugnat ipsi poni in alio quocumque subiecto; quia tam est contra rationem vitalitatis, & inuentiæ ipsius poni extra omne subiectum quam in alieno subiecto: ergo si potest extra omne, potest in alieno.

Confirmatur, quia non potest ostendi aliqua repugnantia: ergo Deus id potest facere ex principio vulgari, quod Deus possit facere quicquid non implicat contradictionem. Antecedens ostenditur soluendo implicantias, quas solent aduersarij adferre.

82. *Prima est*, quod non implicet intellectionem dicere ordinem essentialem ad suum subiectum, sic ut non posset in alieno produci, sicut Vbi dicit ad rem vbiatam: si autem diceret talem ordinem; sine dubio implicaret eam poni in alieno: & licet etiam non haberetur implicancia, cor non diceret talem ordinem, tamen potius debet dici quod eum habeat, quia sic euadetur facile difficultas proponenda paulo post, quomodo scilicet voluntas aut lapis non possint intelligere.

Respondetur negando maiorem: cum enim sit forma omnino absoluta, potius censendum est, quod implicet eam dicere talem ordinem, tum quia sic magis saluatur quomodo sit absoluta, tum quia alia forma absoluta, de quibus est eadem ratio, non dicunt talem ordinem: tum quia dicendo illum, magis relinquitur in potestate diuina ipsam producere vel non producere, pro ut placuerit in hoc, vel illo subiecto: tum denique quia vel non sequeretur voluntatem aut lapidem intelligere, si intellectio produceretur in ipsis, ut statim dicam: vel certe id non esset inconueniens.

83. *Secunda implicancia est*, quam iam tetigi, quod sequeretur voluntatem ac lapidem intelligere posse, quia effectus formalis permanens intellectionis est facere suum subiectum intelligens, & consequenter nequit esse in aliquo, cui talem effectum non tribuat.

Et si dicat quod facere intelligens est effectus formalis ipsius, non tamen respectu cuiuscumque subiecti, sed respectu intellectus tantummodo.

Contra est, quia effectus formalis primarius nihil aliud est, quam communicatio sui ipsius absque productione alicuius alterius, sed intellectio producta in oculo, aut lapide esset tam intimè communicata ipsi: & idem est de quocumque altero subiecto eius immediato, ac est de facto intellectui: ergo omnem effectum formalem, quem habet respectu intellectus, haberet respectu voluntatis, aut alterius subiecti, in quo immediatè inhaereret.

Confirmatur, effectus formalis eius significatur per intelligere, & intelligere nihil aliud est, quam habere intellectionem in se subiectatam: sicut nec esse album est aliud quam habere albedinem in se subiectatam; sed voluntas & oculus, in quo produceretur intellectio, esset habens intellectionem: ergo esset intelligens.

Confirmatur secundo, quia si poneretur albedo in celo, connaturaliter incapaci eius, celum esset album: ergo quamuis voluntas esset connaturaliter incapax intellectionis, adhuc esset intelligens, si per potentiam absolutam poneretur intellectio in illa, & idem esset de lapide.

84. *Dicitur* effectum formalem aliquando dependere ab aliqua conditione particulari ex parte subiecti, quæ conditio, si non adsit, quamuis forma sit in subiecto, non dabit illi suum effectum formalem: ergo ex eo, quod intellectio poneretur in lapide non sequeretur quod lapis esset intelligens.

Probaturs antecedens, quia effectus formalis personalitatis est facere personam, & tamen in ordine ad dandū hunc effectum exigit ex parte naturæ singularis, quam personat, conditionem intellectualitatis. Vnde quamuis personalitas diuina assumeret naturam irrationalem, non tamen faceret eam ipsa personam, sed suppositum, quia

scilicet illa natura non esset intellectualis, sicut debet esse illa, cum qua facere possit personalitas personam.

Sed contra, quia ideo personalitas non facit personam cum quacumque natura, quam afficit, quia denominatio personalitatis est denominatio extrinseca deriuata ab ipsa natura intellectuali, & non significat effectum aliquem particulare ex se præcisè conuenientem isti formæ, quæ sic vocatur; vnde non est mirum quod non habeat cōstituere personam, nisi cum natura intellectuali, à qua sola accipit istam denominationem. Quod si ista denominatio personalitatis esset intrinseca ipsimet, & significans effectum aliquem conuenientem ipsi ex natura sua, eodem modo diceretur quod deberet facere personam quacumque naturam, quam afficeret sine dependentiā ab aliqua conditione particulari ex parte subiecti, sicut diceretur quod intellectio deberet facere intelligens quocumque subiectum, in quo inhaereret: per quod patet, exemplum de personalitate non facere ad propositum. Quod autem personalitas non tribuat aliquem effectum formalem à parte rei naturæ intellectuali ex se, quæ non tribuit naturæ irrationali, patet, quia nullum alium effectum tribuit naturæ intellectuali, quam vltimo complere ipsam, & facere ipsam incommunicabilem: sed sic completeret naturam irrationalem, & faceret ipsam incommunicabilem, ut patet: ergo non requirit personalitas in ordine ad effectum quemcumque, quem ex se formaliter tribuit, vllam conditionem particularem ex parte naturæ, quam afficit, vnde ex hoc exemplo

85. *Confirmatur tertio* pars negatiua præmissa, nimirum quod intellectio posita in lapide faceret ipsum intelligens: quia sicut personalitas communicat cuiusque naturæ, quam afficit, necessario effectum suum primum, qui est complere ipsam vltimate, aut facere ipsam incommunicabilem: ita etiam à pari intellectu debet communicare effectum suum formalem cuiusque subiecto, cui inhaeret, atque adeo debet facere ipsum intelligens.

Confirmatur idem quarto, quia quando quaeritur an lapis habens intellectionem esset intelligens, per ly *intelligens* non possumus intelligere intellectum habentem intellectionem, quia sic non posset esse controuersia, & quaestio esset nugatoria. Sed sensus verus & realis est, an illa forma, quæ vocatur intellectio, ex se faciat aliquid circa intellectum, quod non faciat ex se circa lapidem, si poneretur in illo. Sed videtur omnino quod non faciat, quia non facit formaliter aliquid nisi communicando se, communicat autem se lapidi, si sit in lapide, non minus quam intellectui, nec potest Deus impedire quo minus sic se communicet, si sit in ipso: vnde communiter dicitur quod Deus nequeat suspendere effectum primum causæ formalis inexistens subiecto.

Confirmatur quinto, quia non potest ostendi, cur absurdum sit lapidem intelligere, si admittatur intellectionem posse poni in eo: sed omnes merito existimant id esse absurdum: ergo non est asserendum quod intellectio poni possit in eo.

86. *Ut soluaturs hæc implicancia, Dicendum est* intellectionem non facere intelligens actu suum subiectum, nisi quatenus illud per eam percipit obiectum intellectionis; non potest autem subiectum intellectionis percipere obiectum per eam, nisi quatenus percipit aliquo modo ipsammet intellectionem: sed intellectionem non poterit percipere villo modo, nisi habeat virtutem perceptiuam per eam, vnde quamuis intellectio ponatur intrinsecè inhaerens alicui subiecto, v. g. voluntati, aut lapidi, quia tamen hæc subiecta non habent in actu primo virtutem perceptiuam per intellectionem, propterea non intelligent per intellectionem. Itaque effectus formalis intellectionis respectu cuiuscumque subiecti, in quo est inhaerens, est communicatio sui ipsius; sed hic non est à quo formaliter habet quid esse intelligens; vnde esse intelligens non est esse habens intellectionem; sed effectus formalis eius, quo constituitur aliquid intelligens, est determinatio subiecti ad percipiendum per ipsam hanc autem determinationem nequit præstare, nisi subiecto habenti virtutem

Solutur
predicta
ratio &
quaestio.

virtutem perceptiuam per illam, qualem cum solus intellectus habet, solum intellectum potest facere intelligentem, & percipientem formaliter.

Confirmatur hac doctrina: quia intellectio diuina licet intime identificetur voluntati diuinæ, non facit tamen formaliter voluntatem intelligentem; nec volitio diuina, licet intime identificetur intellectui realiter, facit intellectum volentem formaliter: nam hæc propositiones in sensu formali sunt falsæ: Intellectus diuinus vult formaliter: Voluntas diuina intelligit formaliter. Et inde sequitur Filium non posse dici produci formaliter per voluntatem, nec Spiritum sanctum per intellectum. sed huius non est alia melior ratio, quam quod voluntas nō sit intellectiua formaliter in actu primo; nec intellectus volituius: ergo vt aliquid dicatur, & sit intelligens formaliter, oportet ipsum esse intellectiuum formaliter in actu primo, & natū percipere per intellectionem, & consequenter, quamuis intellectio inhereret voluntati, non potest tamen constituere ipsam formaliter intelligentē.

87. *Confirmatur secundo*, quia Deus non dicitur formaliter intelligens ex eo, quod producat intellectionem in se, cum reuera ipsam non producat, nec ex eo, quod habeat sibi identificatam intellectionem, quia sic voluntas diuina posset dici formaliter intelligēs; sed ex eo à priori, quia habet intellectum, & intellectionem ipsi applicatam sufficienter: ergo vt quid dicatur intelligere, debet habere intellectum, aut esse intelligens, & vterius debet habere intellectionem sibi applicatam.

Confirmatur tertio, quia intellectus creatus non colligitur intelligere ex eo quod producat intellectionem in se. *Primo*, quia vt supra dixi, quamuis Deus eam producat se solo in intellectu, intellectus intelligeret. *Secundo*, quia Deus ipse intelligit per intellectionem non productam à se. *Tertio*, quia scimus nos intelligere experientia, cum tamen non experiamur nos producere in nobis intellectionem effectiue, sed ad id probandum vtamur operoso discursu, & adhuc fortè non demonstremus cōcursum effectiui intellectus, idque à multis Philosophis negetur, licet minus probabiliter; ergo si maneret talis immutatio formalis, qualem sentimus, sine efficientia alicuius rei per intellectum, potuissimus colligere quod intelligeremus: sed nihil impedit quo minus talis fiat immutatio, quamuis Deus ipse suppleret efficientiam intellectus respectu intellectionis: ergo vt intelligamus formaliter, non requiritur talis efficientia. *Quarto* denique quia intellectus producit in se speciem intelligibilem, & tamen non intelligit per illam: ergo non potest colligi quod intelligat ex eo quod producat aliquid in se.

Dices, non ex eo quod producat aliud quàm intellectionem, id colligi.

Contra, quia quæro quando producit intellectionem, cur dicitur producere intellectionem, & non dicitur producere intellectionem quando producit speciem.

88. *Dices*, quia illa forma quam producit, dum dicitur intelligere, & producere intellectionem, est distincta rationis ab ea, quam producit quando dicitur producere speciem intelligibilem.

Sed contra iterū, quia quæro vnde colligitur quod istæ formæ sunt diuersæ rationis: non ex eo quod intellectus producat aliquo modo vnam, quo non producit alterā, cum vtramque producat in se: nec etiam ex eo quod producat vnam non vitaliter, nimirum speciem impressam intelligibilem, & alteram, nempe intellectionem, vitaliter; tum quia non satis probatur quin vtramque productio sit æquæ vitalis, nisi quatenus vna diceretur vitalis à termino, & altera non, quia non haberet talem terminum: vnde prius deberet cognosci distinctio terminorum, quā posset colligi quod vna produceretur vitaliter, & altera non. Tum præterea, quia duæ intellectiones colliguntur distingui inter se, quamuis vtramque producat vitaliter, & simili omnino quoad omnia modo: ergo non ex productione colligitur diuersitas istarum formarum: sed ex eo colligitur diuersitas speciei intelligibilis ab intellectione, quod alio modo formaliter immutent potentia, seu ex eo quod potentia sentiat per formam, quæ dicitur

intellectio, & non sentiat formaliter per formam quæ dicitur species intelligibilis; & ex eo colligitur diuersitas vnius intellectionis ab alia, quod sentiat potentia per vnam aliquid, quod non sentit per alteram: ergo per hoc præcisè quod sic immutaretur formaliter potentia, & sic sentiret per formam, diceretur intelligere, quamuis non produceret effectiue illam formam, & consequenter non haberet intelligere formaliter intellectus creatus per hoc quod producat effectiue intellectionem.

Dices, non posse intellectum immutari formaliter per intellectionem, nisi quatenus produceretur per ipsum.

Contra, quia si non habet immutari potentia per ipsammet actionem effectiuam formaliter, sed vterius vt immutetur, requirit inhesionē qualitatis, quæ dicitur intellectio, gratis dicitur, quod sola qualitas non immutaret sic intellectum: nam nō magis difficile est quod immutaret illa forma intellectum totaliter in genere causæ formalis, quam quod immutaret ipsum partialiter: ergo si debet dici, quod immutet partialiter, vt certè debet, quia alias frustra requireretur, omnino dicendū est quod immutet totaliter, & quod actio productiua intellectus requiratur tantum vt ratio formalis productiua ipsius, non vero vt conditio, aut causa partialis alio modo requisita ad determinationem intellectus. Ex quibus satis probatur propositio prima assumpta in hac confirmatione: vnde ex ea infero hanc aliam: ergo forma, quæ est intellectio, habet vim aliquam formaliter determinatiuam intellectus, sic, vt faciat intellectum percipientem, & consequenter cum non posset habere talem vim, nisi intellectus haberet in actu primo virtutem perceptiuam correspondentem, sequitur quod quamuis intellectio poneretur in voluntate, vel in lapide, non faceret illa actu intelligentia, vel percipientia.

89. Iuxta hanc ergo doctrinam intelligi, & explicari debet, quod dictum est supra n. 86. nempe quod intellectio, vt faciat intelligens actu suum subiectum, prærequirit in ipso vim perceptiuam proportionatam, quæ cū solummodo in intellectu reperitur, sequitur intellectionem, vt faciat intelligens, prærequirere quod suum subiectum sit intellectus. Ex hac autem doctrina facile solui possunt fundamenta posita n. 83. ad probandum quod intellectio non posset poni extra intellectum in aliquo alio subiecto.

Negandum enim est, quod lapis, aut voluntas habens intellectionem intelligeret; & similiter negandum, quod effectus formalis primarius, quem scilicet per se primo dat intellectio, sit facere intelligens; quamuis ille sit effectus primarius, hoc est, propter quem principaliter ordinata est.

Vt hoc autem melius intelligatur: *aduertendum* formam aliquam plures posse habere effectus formales, vnum directum, & alterum indirectum.

Directus est, quem ex se positiue dat, & ad quem intelligendum non necessario intelligitur expulsio alterius formæ; & huiusmodi est facere album, facere intelligēs; nec possunt à solo Deo conferri sine causis formalibus: Deus enim nequit facere aliquid album formaliter, sine albedine, nec intelligens sine intellectione; quia id implicaret, quandoquidem sequeretur, quod res alba, v.g. haberet, & non haberet albedinem.

Effectus indirectus, & qui communiter vocatur *secundarius*, est expulsio alterius formæ positiue facta per introductionem formæ expellentis in idem subiectum: & hic effectus potest fieri à Deo sine causa formali expellente: potest enim Deus expellere nigredinem à subiecto, sine introductione albedinis. Potest etiam hic effectus quandoque saltem, impediri, etiam applicata sufficienter causa formali, quia potest Deus efficere, vt non expellatur nigredo, quamuis introduceretur albedo in idem subiectum, possunt enim contraria in summo esse simul in eodem subiecto de potentia absoluta, vt modo suppono ex Physica.

90. Rursus effectus formalis primarius formæ potest diuidi in illum qui magis intenditur à natura, & ad quē magis per se ordinatur forma, & in illum quem magis necessario

Forma
habet
plures ef-
fectus for-
males:

necessario habet semper coniunctum secum in suo subiecto. Effectus autem primarius primo modo intellectio- nis, de quo agimus, est determinatio illa formalis poten- tiæ, per quam fit, ut potentia intelligat : & hic effectus non semper concomitatur intellectio- nem, sed solum- modo quando est in intellectu : imo fortassis impediri potest etiam, cum intellectio esset in ipso intellectui, ut si esset nimium occupatus per alias intellectio- nes : de quo tamen non mihi constat quidpiam certi. Effectus primarius secundo modo intellectio- nis, & cuiusvis alterius formæ, est communicatio sui ipsius, seu ipsamet for- ma communicata subiecto in hæsiue aut informatiue, aut vnitue, quomodo- cumque ; unde nequit intellectio in illo subiecto esse sine hoc effectu. Per quæ facile res- ponderetur ad confirmationes prædicti fundamenti.

Ad primam enim confirmationem, nego maiorem pro secunda parte ; nam intelligere non est habere intelle- ctionem quomodocumque, sed potius percipere per intel- lectionem.

Ad secundam confirmationem, nego consequentiam : & ratio est, quia esse album nihil aliud est, quam habere al- bedinem, sed esse intelligens non est habere intellectio- nem, sed percipere per intellectio- nem habitam, quod nequit convenire nisi potentie intellectivæ. Et propter similem rationem nego sequelam tertiæ confirmationis.

Ad quartam confirmationem, concedo maiorem totam, & nego minorem ; quia facit intellectum percipientem, non vero faceret lapidem percipientem.

Ad quintam confirmationem, nego maiorem, quia nihil potest intelligere quod non potest percipere per intel- lectionem, & nihil potest percipere per ipsam, quod non sit intellectuum in actu primo, ut supra ostensum est : unde cum lapis non sit sic intellectivus, sequitur quod non possit intelligere, quamvis haberet intellectio- nem.

QVÆSTIO X.

Quid sit verbum mentis.

91. **A** Liquid, quod est in mente seu intellectu nostro, dum intelligimus, esse verbum & expresse asse- ritur à S. Augustino, & admittitur à Doctoribus commu- niter, saltem aliquando aliquid tale reperiri in intelle- ctu. Sed in controuersia est, ex pluribus, quæ reperiuntur in intellectu, dum intelligit, quidnam dicendum sit ver- bum formaliter, v. g. an actio de prædicamento Actio- nis, per quam intellectus producit qualitatem intelle- ctionis : an vero ipsa qualitas intellectio- nis, an utrumque simul : an vero detur aliquid aliud præter illa, quod sit verbum, & deinde an in omni casu, quoties intellectus intelligit, habeat verbum in se productum.

Complutenses disp. 21. q. 3. existimant verbum mentis esse qualitatem realiter distinctam à qualitate intelle- ctionis. Quam sententiam tribuunt D. Thom. 4. contra gentes c. 11. & Caietano, Nauarro, Torri, Cano, aliisque 1. p. q. 27. Deinde n. 78. tenent in intellectu Beati intelligen- tis intuitiue Deum, non produci verbum ; sed bene in omni alia intellectio- ne præter beatam. Et pro hoc etiam D. Thomam, & plures Thomistas citant.

CONCLUSIO I.

92. Per intellectio- nem non produ- citur alia qualitas distin- cta à qualitate illa, in qua supra posuimus intellectio- nem consistere. Hæc est communissima contra Complutenses, & quos pro se citant.

Probatur conclusio facile ex dictis, quia eo ipso quo ha- bet intellectus intellectio- nem, quæ non sit præsertim actio de prædicamento Actio- nis, sed qualitas absoluta, quamvis nulla alia qualitas per ipsam produceretur, intel- lectus intelligeret : ergo chimericum est asserere ne- cessitatem alterius qualitatis.

Probatur antecedens, quia haberet omnia quæ essent necessaria ut diceretur intelligere, haberet enim intelle- ctionem, & speciem impressam, & obiectum sufficienter applicatum : sed nihil aliud requiritur : ergo.

Confirmatur efficaciter, si esset necessitas speciei ex- pressæ productæ per qualitatem intellectio- nis, maximè ut haberetur aliquid, quod terminaret intellectio- nem, in casu quo obiectum esset realiter absens, aut materia-

le, ac propterea improporcionatum secundum se ad ter- minandam intellectio- nem : sed vel non requiritur ali- quid quod terminet intellectio- nem realiter, vel certe sufficit ad terminandam ipsam, species impressa, in qua tam bene potest representari obiectum, supposita intel- lectione, quam potest representari in specie expressa : ergo superflue ponitur species expressa producta per qualitatem intellectio- nis.

Probatur secundo : ipsamet intellectio seu noticia genita, est verbum mentale, aut saltem species expressa & simi- litudo formalis obiecti : ergo præter eam non requiritur vnquam alia species expressa, aut verbum mentale. Con- sequentiam admittent sine dubio aduersarij, ne cogantur admittere, duo verba eiusdem obiecti simul requiri ad eius intellectio- nem.

Probatur antecedens, tum quia est representatio for- malis obiecti, tum quia ratione eius sumus similes obiecto, unde in patria ubi habebimus cognitionem intuiti- uam Dei, nec produceretur aliud verbum distinctum à co- gnitione secundum aduersarios, erimus tamen similes Deo ratione visionis beatæ, iuxta illud 2. Ioann. 3. Cum apparuerit, similes eius erimus, quia videbimus eum sicuti est.

93. Obijcies. Verbum mentale est obiectum internum intellectio- nis, supplens locum obiecti quantum ad ter- minandam intellectio- nem, quando obiectum aut est absens, secundum esse reale suum, aut est materiale : ergo distinguitur realiter ab intellectio- ne ; neque enim hæc terminari potest ad se ipsam.

Probant antecedens Complutenses, primo variis autho- ritatibus D. Thomæ.

Probant secundo, quia proprium est intellectus trahere ad se obiectum, & proprium est obiecti, & mouere ad intellectio- nem, & terminare illam : ergo secundum utra- que rationem, & ut terminatum, & ut motuum debet trahi ab intellectu, quoties ipsummet obiectum non est per se vnitum illi, aut sufficienter proportionatum : sed per speciem intelligibilem distinctam ab intellectu trahitur, ut motuum, & ut sic solum trahitur per eam : ergo debet per aliam speciem expressam distinctam à cognitione trahi ut terminatum.

Respondetur facile, negando antecedens, & ad primam probationem ex D. Thomæ facile esset autoritates expli- care contra Complutenses, si iis moueremur. Ad secundam vero probationem transeat antecedens, & consequentia prima, & concedo subsumptum pro prima parte, nego vero ipsum pro secunda parte simul cum consequentia. Itaque, ut dixi antea, si requiritur ad intelligendum ob- iectum, ut secundum suum esse reale, aut secundum esse intentionale, quod habet in aliqua qualitate intellectu- nis, reperiatur intra intellectum, profecto nihil prorsus impedit quo minus sit intra intellectum secundum esse intentionale, per hoc quod species intelligibilis impres- sa ipsi sit intra intellectum : quemadmodum enim ipsi obiectum, si esset realiter vnitum intellectui, secundum aduersarios, posset & mouere ad intellectio- nem intuiti- uam, & terminare intellectio- nem intuitiuam sui : ita etiã posset species impressa eius & mouere ad intellectu- nem, & terminare intellectio- nem ea ratione, qua posset species expressa id facere.

CONCLUSIO II.

94. Quotiescumque intellectus intelligit per intellectio- nem à se productam, habet in se verbum productum. Hæc est con- clusio Scoti 1. d. 2. q. 7. num. 17. & d. 27. q. 3. num. 13. quem sequuntur præter Porcionem, Vigerium, Scoti- stas, Suarez 1. p. tract. 1. lib. 2. cap. 11. Molina 1. p. q. 27. art. 1. Vasq. q. 12. art. 2. Ruini & Conimbricens. hic, contra Complutenses supra, & etiam ex Scotistis Radam con- trouersia 10. art. 2. & Smising, disp. 6. num. 246. qui tenent non formari verbum à Beato, sed ex longe diuerso prin- cipio ab eo, quo mouentur Complutenses ; hi enim mo- uentur ex eo quod putent verbum esse qualitatem pro- ductam per intellectio- nem, & immediatè terminantem intellectio- nem ; unde quia Deus se ipso est summè in- telligibilis, & sufficienter applicatus seipso terminat intellectio-

Per intel- lectionem non produ- citur alia qualitas distin- cta à qualitate illa, in qua supra posuimus intellectio- nem consistere.

Quoties intel- lectus pro- ducit intel- lectionem non produ- cit verbum.